

FRA LÆRLING TIL MESTER

LÆRERVEJLEDNING TIL PENGEUGE PÅ
ERHVERVSSKOLERNE, HÆFTE 3

"Fra Lærling til Mester" adskiller sig fra de to andre hæfter i Pengeuge på Erhvervsskolerne ved ikke at være målrettet privatøkonomi, men i stedet have fokus på det at starte og drive en lille virksomhed. Det er vigtigt at understrege, at "Fra Lærling til Mester" på ingen måde er en komplet guide i at starte et firma og ikke må betragtes således. Men det er en appetitvækker, som kan sætte fokus på, at erhvervsskoleelever kan have gode muligheder for at blive selvstændige, hvis de kan kombinere deres faglighed med deres økonomiske og matematiske evner.

Formålet med Pengeuge på Erhvervsskolerne er at styrke eleverne i at bruge matematik til at forstå deres økonomi. Hæftet er inddelt i tre dele, værende (a) Før du starter din virksomhed, (b) Arbejde og økonomi (c) Skat, moms og regnskab. "Fra Lærling til Mester" har til formål at træne eleverne i budgettering gennem at inddrage budgetter i forskellige former hæftet igennem. Undervejs behandles også låntagning (og brug af regneark) samt kortfattet tekst om moms, skat og lønninger.

Baggrundsgruppen har haft en del overvejelser omkring detaljeringsgraden og omfanget i de budgetter, som er gennemgået i bogen. Vi har prøvet at forelægge eleverne de store linjer i at starte virksomhed og har i den forbindelse skåret en del fra - i erkendelse af, at eleverne ikke skal have et mindre revisionskursus, men i stedet en øjenåbner i at starte egen virksomhed. Gode forslag til forbedringer modtages.

I erkendelse af at det er et mindretal af elever, som vil starte eget firma under eller efter endt

uddannelse, så prøver hæftet at træne eleverne i kompetencer, som de under alle omstændigheder vil få brug for: At udregne tilbud på materialer og timeløn samt at udfærdige faktura m.m. Altså er stoffet tænkt som værende aktuelt for alle elever (især inden for byggefagene), uanset om de en dag starter egen virksomhed eller ej.

SIDE 5-7: ØKONOMIEN I AT ÅBNE EGET FIRMA - ETABLERINGSBUDGET

Opgaven er en refleksion over, hvad der kræves for at åbne egen virksomhed kombineret med en simpel budgetøvelse. Først gennemgås et eksempel på et simpelt åbningsbudget for en enkeltmandsvirksomhed inden for murerfaget. Derefter kan eleverne opstille deres eget budget, som det kunne se ud, hvis de skulle åbne egen virksomhed inden for deres eget fag.

SIDE 8-10: ARBEJDE OG ØKONOMI

Opgaven "indkøb af materialer" er en lettere avanceret budgetopgave, som omhandler et tilbud på alle materialer samt arbejds løn og moms til en træterrasse. Langt de fleste elever inden for bygge- og anlægsgene vil få brug for at kunne udarbejde tilbud i løbet af deres arbejdsliv, uanset om de vil være almindelige lønmodtagere eller selvstændige.

Først gennemgås de forskellige dele af tilbuddet på en træterrasse (antal og stykpris). Derefter skal eleverne udregne den samlede pris på terrassen.

Anden del af øvelsen går ud på, at eleverne selv skal udarbejde et tilbud på en opgave, som kræver mange komponenter (lige som terrassen). Tilbuddet skal være inden for elevernes eget fag og må gerne være af en hvis størrelse (fx cykelskur, køkken, lille badeværelse). Hvis der er stemning for det i klassen, så kan opgaven også løses i grupper, hvor eleverne forestiller sig, at de har en virksomhed sammen og skal afgive et større tilbud.

SIDE 11: FAKTURA TIL KUNDEN

"Faktura til kunden" ligger i forlængelse af afgivelse af tilbuddet og har til formål at skabe en snak i klassen om, hvad der er vigtigt at have med, når der skrives en faktura. Gennemgå gerne SKATs retningslinjer, som er oplyst i materialet.

SIDE 12-13: DET RULLENDE VÆRKSTED

Opgaven har to formål:

1. At få eleverne til at reflektere over, hvad de skal gøre af anskaffelser i de første leveår af en virksomhed.
2. At skærpe elevernes kundskaber når de kommer til udregning af lån for en virksomhed.

Eleverne udfylder først budget for deres egen imaginære virksomhed. I den forbindelse er det fint, hvis de tænker over, hvad, der er nødvendigt hvornår, og hvad der giver mening at anskaffe på sigt osv.

Derefter prøver de at udregne summen af anskaffelserne og indsætte dem i regnearket på pengeuge.dk/eud. Øvelsen lægger op til en videre snak om udregning af, hvad udgiften ville være, hvis alle anskaffelser blev gjort ved virksomhedens etablering. I den forbindelse kan det også kort debatteres, at det vil være en større udgift (men give mulighed for udførelse af en bredere vifte af opgaver eller en specialisering til én bestemt type opgaver) med målrettede anskaffelser.

På klasseniveau eller i grupper kan eleverne debattere renter, månedlige ydelser og løbetid for lånene med henblik på dialog om, hvad der er gavnligt for en lille virksomhed (samlet investering fra start eller løbende indkøb). Der er ikke kun ét facit til øvelsen, men det handler om at dygtiggøre eleverne til at reflektere over, hvornår og under hvilke forhold det er hensigtsmæssigt at optage lån.

De andre hæfter til Pengeuge på Erhvervs-skolerne (henholdsvis "Stærk til Privatøkonomi" og "Bil, Bolig og Børn") indeholder en grundig gennemgang af annuitetsformlen, som bruges til udregning af renter på lån. I lærervejledningen til disse hæfter er formelen også gennemgået. Stof fra de to hæfter kan med fordel inddrages i undervisningen (også på hovedforløbet), hvis eleverne ikke er stærke i at udregne priser på lån.

Din virksomhed og banken

I forlængelse af refleksionen omkring låntagningen, så er det vigtigt at kende til sin virksomheds forhold til banken – og især til, at gode budgetter har stor værdi, hvis der skal være dialog mellem banken og virksomheden om de bedst mulige vilkår for låntagning.

SIDE 14-16: FORSTÅ DIN VIRKSOMHEDS ØKONOMI

Åbningsbalancen og resultatbudgettet er tiltænkt en gennemgang og/eller orientering i klassen. Det er ikke opsat med det formål, at eleverne selv skal opsætte en åbningsbalance og resultatbudget for deres egen fiktive virksomhed (omend du er velkommen til at afprøve det, hvis du som lærer tænker, at eleverne har niveauet til at kunne dette).

I stedet er formålet, at eleverne skal blive klar over, at det er en betydelig komponent, hvis man tager det valg at springe ud som selvstændig, og at sådanne budgetter giver overblik over økonomien i virksomheden. Samtidig skal eleverne vide, at hvis man er god til at budgettere, så står man i en styrket forhandlingsposition, eksempelvis i banken.

Begge budgetter er forsimplede, men kræver stadig forklaring især for elever, som kan finde det uoverskueligt med flere kolonner i samme budget.

Åbningsbalancen oplister aktiver og passiver for en enkeltmandsvirksomhed. Passiverne er den kapital, som er brugt til at finansiere aktiverne.

Resultatbudgettet er en gennemgang af, hvordan virksomhedens økonomi forventes at se ud de første tre år af dens levetid. I hæftets eksempel er der taget udgangspunkt i en virksomhed, som kun producerer én vare: Træterrasser (som gennemgås tidligere i hæftet). I budgettet skelnes der mellem variable omkostninger og faste omkostninger. Det kan give mening at tage en snak om, at alle poster i budgettet er skønnede tal – samt at tage en snak om, hvad man kan gøre for at kvalificere sine skøn af tallene (se på andre virksomheder i områder, undersøge mulighederne for afsætning, overveje hvilke anskaffelser som skal fornyes osv.). Altså skal eleverne ikke tro, at en virksomhed nødvendigvis vil begynde at give overskud allerede på andet år. Det er forskelligt, hvordan virksomheder kører, men ofte vil man som selvstændig ikke kunne forvente en indtjening det første år – snarere et underskud.

SIDE 16-17: PRISFASTSÆTTELSE, ORDRER TIL DIT FIRMA + HVOR MEGET SKAL DU TJENE?

Opgaven har til formål at få eleverne til at reflektere over, at der skal være en stor omsætning i firmaet, før de kan forvente at hive en løn ud til dem selv, som kan svare til det niveau, de kan forvente som almindelige lønmodtagere.

Eleverne kan researche på lønniveauer inden for deres fag (fx gennem opslag i overenskomster på nettet) og sammenligne med omsætningen i en lille fiktiv virksomhed. Du kan som lærer påpege, at I arbejder med forsimplede budgetter (da det er nemmere at regne på), men at virkeligheden er mere kompleks.

SIDE 17-18: HVORDAN BLIVER JEG BEDRE TIL BUDGETTER? + SKAT OG MOMS

Dette afsnit er en appetizer for de elever, som går med seriøse tanker om at starte egen virksomhed. De kan med fordel tage kontakt til:

- Det lokale "Erhvervsråd", som hjælper virksomheder. De findes i alle dele af landet både som kommunale og regionale fora i samarbejde med det lokale erhvervsliv. Eleverne kan finde kontaktinfo på kommunens hjemmeside.
- Hjemmesiden **www.virk.dk**, der er et godt sted at finde mere info om at starte en lille virksomhed. Her kan de få hjælp til alt fra forretningsplaner til indberetning af moms. Her er også et onlinemodul til registrering af virksomheden.

Undervisningsmaterialet indeholder ikke en detaljeret beskrivelse til indberetning af skat og moms. I stedet gennemgås det kortfattet, at:

- Det anbefales at kontakte en revisor til hjælp med regnskabet.
- SKATs hjemmeside har omfattende informationer om indberetning af skat og moms. Start gerne en diskussion i klassen om, at det er vigtigt at kunne se, hvor ens svage sider er, når man starter virksomhed – og at det er en ærlig sag at søge hjælp til opgaver som momsregnskab m.m. Tag også gerne en dialog om, at det at kende til en god revisor kan være til stor hjælp for en nystartet virksomhed.

